

8. Гриньова М.В. Застосування принципів біоетики у педагогічній діяльності: Зб. наук. праць ПДПУ, Серія "Педагогічні науки". – Полтава: ПДПУ. – Вип. 5/6 (26-27). – С. 17-22.
9. Даніл'ян О.Г. Соціальні протиріччя у посттоталітарних системах: методологія дослідження та розв'язання. – Автореф. дис....д. філос. н.: 09.00.03. – Харків: ХВУ. – 1998. – 48 с.
10. Історія філософії на Україні: У 2-х т. – К.: Наукова думка, 1987. – Т.1. – 326 с.; Т.2 – 248 с.
11. Кант И. Трактаты и письма. – М.: Политиздат, 1980. – 292 с.
12. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
13. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Педагогика, 1955. – 420 с.
14. Ламетри Ж. Человек-машина. – М.: Наука, 1977. – Т.2. – 189 с.
15. Лосский Н.О. История русской философии. – М.: Наука, 1989. – 340 с.
16. Монтескье Ш.О духе законов: Избр. произведения. – М., 1955. – 320 с.
17. Розанов В.В. Сумерки просвещения. – М.: Наука, 1990. – 120 с.
18. Руссо Ж.-Ж. Педагогические сочинения: В 2-х т. – Т. 1. – М.: Наука, 1981.– 256 с.
19. Скляр О.П. Поняття "соціально-педагогічне" в категоріальному апараті соціального пізнання. – Автореф. дис....к. філос. н.: 09.00.03. – К.: Ін-т філософії, 2000. – 23 с.
20. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 т. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1973. – 270 с., Т.2 – 252 с.
21. Словарь по этике /Под ред. А.А. Гусейнова, И.С. Кона. – 6-е изд. – М.: Политиздат, 1989. – 447 с.
22. Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. – К.: Рідна школа, 1996. – 398с.
23. Філософія виховання: У 2-х ч./За ред. М.Д. Култаєвої. – Харків: ХДПУ, 2001. – Ч. 1. – 272 с.
24. Хазратова Н.В. Психологія відносин особистості й держави: Дис....д. психол. н.: 19.00.05. – Луцьк: ВДУ, 2005. – 430 с.
25. Шеляг Т.В. Современная семья и социальная работа. – М.: СТИ, 1999. – 162 с.

УДК [37.013.42 : 371.125] : 379.8

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Турська О.В., к. пед. н., доцент

Запорізький національний університет

У статті розглянуто сучасні проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до організаційно-дозвіллевої діяльності. Аналізується досвід організації та проведення організаційно-дозвіллевої практики на факультеті соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету.

Ключові слова: професійна підготовка, організаційно-дозвілєва діяльність, навчання, знання, вміння.

Турская О.В. ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ К ОРГАНИЗАЦИОННО-ДОСУГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассмотрены современные проблемы подготовки будущих социальных педагогов к организационно-досуговой деятельности. Анализируется опыт организации и проведения организационно-досуговой практики на факультете социальной педагогики и психологии Запорожского национального университета.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, организационно-досуговая деятельность, обучение, знания, умения.

Turska O.V. PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES FOR LEISURE ACTIVITY ORGANIZATION / Zaporizhya national university, Ukraine.

The article addresses the contemporary problems in the preparation of future social pedagogues for leisure activity organization. Experience of preparing and holding practice in leisure activity organization at the Department of Social Pedagogic at Zaporizhya National University is analyzed.

Key words: professional preparation, leisure activity organization, education, knowledge, skills.

Проблеми якісної фахової підготовки студентів в усі часи були предметом пильної уваги в дослідженнях науковців. У педагогіці вищої школи постійно триває активний пошук шляхів удосконалення особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів.

У сучасних наукових дослідженнях розглядаються різні аспекти професійного становлення майбутнього спеціаліста, спільним для них є виділення фахової підготовки одним з основних шляхів досягнення студентом професіоналізму. Важливим компонентом професійної підготовки студентів є практика, яка виступає закономірним підсумком методичної підготовки спеціаліста. Питаннями організації та проведення різних видів практик займалися багато дослідників, серед яких Н. Заверико, С. Кара, М. Козій, Н. Ларіонова, О. Мельник, Л. Соловйова та інші [1-7].

Метою статті є узагальнення набутого досвіду та перспективи подальшого розвитку професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до організаційно-дозвілєвої діяльності, що уявляється актуальним для теорії й практики вищої освіти.

У системі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів значне місце займає організаційно-дозвілєва практика, яка проходить в дитячих оздоровчих центрах та таборах. Її значущість визначається рядом чинників: цілемотиваційним (відображає прагнення студентів до спілкування з дітьми, бажання допомогти в їх розвитку і становленні); виховної спрямованості (прагненням створити розвивальне виховуюче середовище); виховної умілості (бажанням набутти практичні уміння та навички, застосовувати теоретичні знання на практиці) тощо.

Основною метою практики є організація соціально-значущої діяльності дітей в умовах літнього оздоровчого табору. Завдання практики:

1. Сформувати й розвинути в студентів уміння та навички самостійної роботи з тимчасовим дитячим і юнацьким колективом в умовах літніх канікул.
2. Допомогти оволодіти різними формами й методами індивідуальної та групової соціально-педагогічної діяльності в умовах літнього табору на основі аналізу психолого-педагогічних характеристик кожної дитини.
3. Допомогти оволодіти технологією організації та проведення творчого дозвілля дітей.
4. Сприяти набуттю вмінь створювати творчу атмосферу діяльності дитячого колективу та дружні міжособистісні взаємини в ньому.

5. Допомогти оволодіти навичками індивідуальної виховної роботи з дітьми та підлітками, які мають проблеми міжособистісного спілкування, навичками соціального навчання.
6. Розвивати відповідальне та творче ставлення до проведення соціально-педагогічної роботи з дітьми й підлітками.
7. Сприяти формуванню вмінь встановлювати професійно-етичні відносини з колегами.
8. Створити умови для удосконалення комунікативних, діагностичних, організаторських і аналітичних умінь та професійно значущих якостей, формування дидактичних умінь.

Зважаючи на те, що професійна підготовка студента як соціального педагога передбачає оволодіння ним при організації виховної роботи у відкритому середовищі педагогічними знаннями і вміннями необхідно, перш за все, щоб він був включений в активну соціально-педагогічну діяльність. Однією із умов такого включення є діяльність студентів у літніх дитячих таборах, які по суті є першим щаблем їх самостійної професійно-орієнтованої діяльності. В умовах функціонування табірної зміни реалізується в практиці низка цікавих форм роботи, які мають особливий зміст, зумовлений особливостями мікросередовища для життєдіяльності дітей і підлітків.

Робота соціального педагога в дитячих оздоровчих таборах має свої особливості, пов'язані зі специфікою завдань, що стоять перед ними: укріплення здоров'я дітей, відпочинку і виховання в різноманітній захоплюючій для них діяльності, яка організується на основі дитячого самоуправління. У таборах відносини дорослих і дітей будуються на основі взаєморозуміння та співробітництва. У таборі збираються вихованці різного віку і соціальних станів. Усе це передбачає дуже хорошу підготовленість соціального педагога до роботи в дитячому виховному оздоровчому закладі. Він повинен знати норми харчування, інструкції по організації походів, ігор, змагань, купання, з попередження нещасних випадків, наданню медичної допомоги.

Багато фахівців в області організації дитячого дозвілля підкреслюють, що робота в таборі – це робота відповідальна й нелегка, а тому готуватися до неї треба завчасно. Незважаючи на те, що в навчальну програму студентів входять такі курси як „Загальна й вікова психологія”, „Соціальна психологія”, „Соціальна педагогіка”, „Соціально-педагогічна робота в сфері дозвілля”, безпосередньо перед самою роботою студенти навчаються в школі вожатих, де досвідчені фахівці пропонують їм практичний інструментарій роботи з дітьми. Ці заняття є практичною підготовкою до майбутньої діяльності по вирішенню конкретних виховних завдань у літніх дитячих таборах. Тактичним завданням школи є забезпечення підготовки студентів до роботи в ДОЦ на робочих місцях вожатих. На заняттях школи вожатих студенти вчаться планувати і організовувати виховну роботу, формулювати і визначати завдання (цілі) виховної роботи у педагогічній діяльності, педагогічно доцільно застосовувати різні засоби виховання, використовувати обґрунтовані форми і методи виховної роботи та специфіку роботи з тимчасовим дитячим колективом. На таких заняттях обговорюються, аналізуються педагогічні явища і факти, з якими студентам доведеться зіштовхнутися під час роботи, а також набувають навичок і умінь виявляти зв'язки, закономірності, залежності педагогічних явищ і фактів, осмислювати їх з позицій педагогічної теорії. Ці заняття в основному проходять у формі дискусії, вільного обміну думками, мозкових атак, вони забезпечують поглиблення, уточнення, детальне осмислення набутих знань, забезпечують формування соціально-педагогічної спрямованості мислення студентів. У результаті проведеної роботи посилюється позитивне ставлення студентів до теоретичних знань. Під час підготовки до організаційно-дозвіллевої практики студенти проходять відпрацювання техніки певної

системи вправ, проведення різних видів ігор, розв'язування педагогічних задач, аналіз конкретних педагогічних ситуацій, зокрема моделюється їх вирішення у дитячих колективах. Це свого роду ділова гра, де створюється атмосфера невимушеності, дух взаємодії і взаємопідтримки, відчуття задоволення від змоги реалізувати набуті знання, проявити творчі уміння в новій, нетрадиційній навчальній ситуації. В процесі такої ділової гри студенти легко засвоюють загально педагогічні та методичні основи соціально-виховної роботи і застосовують їх у власній практичній діяльності.

Таким чином, студент, який планує працювати в ДОЦ перед початком роботи вже:

- усвідомлює сутність і специфіку роботи дитячих оздоровчих центрів у сучасних умовах;
- знає психолого-педагогічні основи роботи з тимчасовими дитячими та юнацькими колективами;
- засвоїв основи професійно-педагогічної діяльності організатора роботи тимчасового дитячого чи юнацького об'єднання в умовах табору;
- засвоїв поняття таборової зміни, її основних етапів, логіку їх розвитку;
- володіє системою колективного планування, видами й формами в умовах ДОЦ;
- знайомий з системою самоврядування в житті тимчасового дитячого колективу в умовах табору;
- володіє методикою проведення тематичного дня-свята в роботі табору;
- вміє організувати спортивно-оздоровчу, народознавчу та пошуково-краєзнавчу роботу в умовах табору (зміст, форми та методи);
- володіє методикою організації гри в дитячих та юнацьких об'єднаннях в умовах ДОЦ;
- знайомий зі специфікою проведення підсумкового періоду роботи табору.

Протягом декількох років студенти факультету соціальної педагогіки і психології Запорізького національного університету проходять організаційно-дозвілєву практику в дитячих оздоровчих центрах „Супутник”, „Молода гвардія” (ВАТ „Запорізький металургійний комбінат „Запоріжсталь”, м. Запоріжжя) та дитячому оздоровчому таборі „Орлятко”(м. Алушта).

Той, хто хоч раз працював в цих дитячих літніх таборах не лишився байдужим. Більшість починає закохуватися в свою роботу та бачить в ній можливість самореалізації та самовиховання. Одним вдається підвищити свій професійний рівень, набути необхідних знань, вмінь та навичок по роботі з дитячими колективами, іншим – підвищити свій культурно-освітній рівень, шляхом підготовки і проведення свят з історичної та предметної тематики.

Як говорять самі студенти, праця в ДОЦ допомагає їм самоорганізуватися, адже від вожатого в таборі багато що залежить: це і робота, і тон, і настрої. Ось чому він повинен думати самостійно, відчувати свою відповідальність за весь загін та за кожную дитину окремо, бути таким, яким він хоче бачити своїх дітей. Принцип “роби, як я” дуже важливий в роботі з ними. Особливо приємно, що саме в ДОЦ головними консультантами в роботі вожатого та вихованця – є самі діти. Це стимулює прислуховуватися до їх думок відносно планів на зміну, враховувати, що діти вже вміють і чого хочуть навчитися, пам'ятати про особливості їх віку та психологію й, головне, пам'ятати, що дитина найкраще всього розвивається в процесі діяльності, в спілкуванні з однолітками.

Для студентів це колосальний досвід виховання й поводження з дітьми різного віку, різного характеру. Це спосіб застосувати всі свої знання на практиці, набути необхідних життєвоважливих та професійних умінь та навичок: сприяти входженню та

успішній адаптації в новому дитячому колективі, допомогти пристосуватися до нових тимчасових умов життя та відпочинку, навчити дітей ефективно спілкуватися та взаємодіяти між собою тощо.

Отже, після проходження практики студент повинен знати:

- особливості розвитку особистості здорової дитини та дитини, яка має медичні, психологічні, педагогічні або соціальні проблеми;
- методику виховної роботи з дітьми;
- зміст соціально-педагогічних технологій організації творчого дозвілля дітей;
- основні етичні правила взаємовідносин між членами колективу.

Після проходження практики студент повинен вміти:

- планувати соціально-педагогічну роботу, її етапи та засоби діяльності для досягнення конкретного результату з урахуванням інтересів і індивідуальних особливостей дітей;
- ставити конкретні завдання, спрямовані на вирішення проблем дитини;
- співвідносити групові та індивідуальні методи роботи, застосовувати їх;
- встановлювати педагогічно доцільні відносини, регулювати міжколективні та внутрішньоколективні відносини;
- здійснювати вибір засобів, методів і прийомів педагогічно компетентного втручання в кризових ситуаціях, які виникають у колективі дітей;
- організувати самоуправління в колективі й спрямовувати його діяльність, створювати умови для розвитку самодіяльності дітей і підлітків;
- організовувати соціально-значущу діяльність дітей і підлітків;
- вести цілеспрямоване педагогічне спостереження, аналізувати його результати, проводити діагностику особистості дитини і колективу, корегувати свою діяльність;
- прогнозувати виховний результат;
- управляти собою і контролювати своїми емоціями у будь-якій ситуації.

Суттєве значення для формування професійних умінь соціального педагога і усвідомленого засвоєння теорії має теоретичне осмислення практичного досвіду після активної практики в оздоровчих таборах. Це надзвичайно важливий момент в діяльності майбутнього соціального педагога. Адже кожний студент має усвідомити, що ті засоби соціально-виховного впливу, які він використовує сьогодні, можуть бути неефективними завтра і не дати прогнозованого результату.

Після проходження організаційно-дозвіллевой практики на підсумковій конференції студентам пропонується відповісти на питання щодо їхньої роботи в дитячих оздоровчих таборах:

1. У чому полягає своєрідність сучасного літнього оздоровчого табору?
2. У чому Ви бачите відмінність табору, що розташований за містом, і міського?
3. Залежно від яких вимог визначається зміст табірної зміни?
4. У чому полягає специфіка діяльності соціального педагога з різновіковим дитячим колективом?
5. Які основні педагогічні вимоги до організації дозвілля дітей? Чи виконуються вони в тому таборі, де Ви були на практиці?
6. Якого позитивного досвіду Ви набули під час цієї педагогічної практики?

7. Які знання, одержані під час вивчення теоретичних курсів, стали Вам у нагоді в період роботи з дітьми?
8. Яких знань, умінь і навичок Вам бракувало в роботі з дітьми?
9. Яка підтримка (теоретична, методична, емоційна) була Вам найбільш необхідна з боку ВНЗ та бази практики під час Вашої роботи? Чи була вона Вам надана в необхідному обсязі?
10. Які міжособистісні проблеми виникли в педагогічному колективі табору? Які етичні правила важливі для взаємовідносин між колегами?
11. Виявлення яких людських якостей, насамперед, потребує від спеціаліста робота з дітьми? Чи притаманні Вам ці якості? Чи вдалося Вам виявити їх у роботі з дітьми?
12. Чи можете Ви описати найсильніше враження, пережите Вами особисто під час проходження практики?
13. Чи задоволені Ви побутовими умовами бази практики та методичним і педагогічним керівництвом з боку представників адміністрації дитячого оздоровчого центру (начальник табору, методист-старший вихователь, старший вожатий)?
14. Чи згодні Ви з оцінкою Вашої роботи, зробленою адміністрацією ДОЦ та наданою Вам з місця проходження практики характеристикою?
15. Чи вважаєте Ви, що в подальшому зможете (не зможете) працювати з дітьми?
16. Ваші зауваження і пропозиції щодо організації з проведення практики.

Висновки, які роблять студенти після практичної діяльності у літніх таборах, дозволяють нам зробити такі узагальнення та рекомендації: практично життя у таборах є набагато складнішим від моделі, яку вони усвідомлюють собі в аудиторії, соціально-виховна діяльність потребує різнобічної підготовки соціального педагога, уміння працювати у нестандартних умовах і ситуаціях. Соціально-виховна діяльність студентів у таборах переконала їх у необхідності широкого сприйняття навколишньої дійсності, всього довкілля, глибини розуміння соціальних явищ, особливостей людської психіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заверико Н.В. Технології практичної підготовки соціальних педагогів // Наука і сучасність: Збірник наукових праць Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – К.: НПУ, 1999. – Ч.3. – С.63-69.
2. Заверико Н.В. Практика як основа підготовки соціального педагога // Наукові записки НДПУ. – Ніжин: НДПУ, 1998. – Вип.1. – С.87-92.
3. Козій М.К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів: Методичний посібник. – К.: НПУ, 2000. – 141с.
4. Кара С. Організація керівництвом педагогічною практикою – важлива умова формування професійної компетентності студентів // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2005. – №2. – С.64-70.
5. Науменко Л.А., Матвеева В.А., Черепичина О.А. С заботой о детях: Кратк. методич. рекомендации. – Запорожье: ЗГГТТ, 2001. – 184 с.
6. Пундик Л.Є. Зміст і форми діяльності студентів як соціальних педагогів у літніх таборах // Соціалізація особистості: Зб. наук. праць. – К.: НПУ, 2000. – Вип. 1. – С.205-211.

7. Стрелецкая Е. К вопросу об особенностях летней педагогической практики // *Alma mater*, 2005. – №2. – С.52-53.

УДК 371.132 : [378 : 351.74] (477)

ОСОБЛИВІВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО І ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ НА НАВЧАННЯ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Тюріна В.О., д. пед. н., професор

Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті охарактеризовано етапи професійного та психологічного відбору кандидатів на навчання у навчальних закладах МВС України.

Ключові слова: психологічний відбір, професійний відбір.

Тюріна В.А. ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО И ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ОТБОРА КАНДИДАТОВ НА УЧЕБУ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ СИСТЕМЫ МВД УКРАИНЫ / Харьковский национальный университет внутренних дел, Украина.

В статье охарактеризованы этапы профессионального и психологического отбора кандидатов на учебу в учебных заведениях МВД Украины.

Ключевые слова: психологический отбор, профессиональный отбор.

Tyurina V.A. THE PARTICULARITIES PROFESSIONAL AND PSYCHOLOGICAL SELECTION CANDIDATE ON TRAINING IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE SYSTEM MVD UKRAINE / Karkovskiy national university of the internal deals, Ukraine.

Stages professional and psychological selection candidate are characterized In article on training in educational institutions MVD Ukraine.

Key words: psychological selection, professional selection.

Професійна діяльність практичних психологів в органах внутрішніх справ (ОВС) є вельми різноманітною і має свої особливості, які визначаються багатьма факторами, до числа яких відносяться умови професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ, що у свою чергу детермінують вимоги, котрим мають відповідати спеціалісти зазначеної силової структури, а отже, і кандидати на навчання у навчальних закладах системи МВС України.

Найбільш важливими джерелами комплектування органів внутрішніх справ (ОВС) кваліфікованими спеціалістами є вищі та середні навчальні заклади МВС України. Правоохоронні органи на місцях зацікавлені в тому, щоб до них на службу приходили молоді спеціалісти, які мають високий рівень сформованості професійних знань, умінь та навичок. Освітній рівень випускників залежить не тільки від ефективно побудованого навчального процесу, а й від якісного комплектування слухачами навчальних закладів МВС України. Вибір найбільш придатних кандидатів на навчання має забезпечувати існуючий у системі МВС України багатоступеневий професійний відбір, тобто спеціально організований дослідницький процес, у ході якого визначають медичну, психофізіологічну та соціально-психологічну придатність претендентів на навчання складних, відповідальних професій або на зайняття відповідних посад у підрозділах ОВС.

Проблему професійного та психологічного відбору претендентів на навчання у навчальних закладах МВС України досліджували соціологи, психологи (О.В. Бойко, І.В. Ващенко, Е.М. Єгорова, Г.В. Попова), педагоги (С.П. Гіренко, В.О. Тюріна,